

ХАНТЫ ЯСАҢ

Основана
1 ноября 1957 года

13.06.2024
№11 (3647)

Мувтел, мир няврэмәт давадты хәтл, пида!

8 >>

Ёмоошн Вурщак хәтл, постәсы. Няврэмәт вурщак верты вәндтәсыйт. П. Молданов верум хур

Югра мўева
йилуп кәща
павәтсы

>> 3

Вухаль газета
ёмаңхәтләл
постәс

>> 9

Шайтанка кәрт
әшкола-сад
90 ол, постәс

>> 14

Округ дума 33-мит мирхот

Ас нопәтты тыләш 30-мит хәтлән округ дума 33-мит мирхот вәс. Шци пурайн депутатәт 30 вер нух вантсәт.

Шци верәт күтн «Югорской хоттеләт ех капитал» олаңән пүтәртсы. Уша йис, тәм ол Ас хәлты тыләш 1-мит хәтл вүш эвәлт щит 177 щурәс шойт вуха йис па ин кимит няврем сема питум пурайн мәты питды. Шци вер 2030-мит ол вәнты рәпитты питл. Лүңәтсы, 2025-мит ол вүш эвәлт «Югорской хоттеләт ех капитал» 3 600 хоттеләт ех эвәлт 9 680 арат вәнты енмәл.

Мирхотн поступсы вүсы, «ар нявремәң хоттеләт

әха» щимәш щемьяйт йиләт, хута әнтә тәп дыв нявремләд енумләт, щит туппи вүюм шәкашты нявремәт енмәлты щира ищи лүңәтты питды.

Шци тухалпи социальной вух нәтупсы олаңән поступсы йилпа нух вантсы – ин щит 4 350 шойт вуха йис.

СВО хуца лалясум ех кеша йилуп нәтупсы тывәс – дывела тәрум пәта мет сырышәкхотомәсты щира мүй мәты питды.

Тәм мирхотн Югра мүй Роспотребнадзор кәшпа нә Майя Соловьёва ай тәс, мүй щирн дыв тәхел тәнял рәпитәс. Тәнял дыв рәпатнекдәл 547 тәхи нух вантсәт, щит эвәлт 8 тәхи ләп тәхәрсы, 108 тәхи кәшайта ювра верәт йилпатты партсы, 587 вухәң штраф – щит 7 908 800 шойт вух.

33-митхотн поступсы вүсы, дәлн 18 ол луват вәнты нявремәта хоңхса тыныты лапкаятн мүй хоңхса тәлты тәхетн вәлты ән рәхл. Шци поступсы

лыпәт хойты тыләш 1-мит хәтл вүш эвәлт рәпитты олңитл. Шци тәхетн нявремәт вәйтләт ки, лапкайн тыныты хә 2-5 щурәс шойт, кәшпа хә 10-20 щурәс шойт вухн пунды.

Округ мир ймәлты вер тәты департамент ех ищи ай тәсәт. Уша йис, округев луваттыин 92 пәльница рәпитл, щәта лекщитты пунты пәта 11 861 нуры вәл.

Щәлта мирхотн уша йис, тәм лүңән йм йиңк, щирн йм арат хүл вәлты рәхл. Әл хуята хәтл мәр 30 кила арат хүл вәлпәсләты рәхл.

Пүтәр хәншәс:
Людмила Гурьева

«Хәнты хәншет» хәншты ех

Мүй хуцева тәм мет олаң проект, тәмәш вухәң вер мүй мет олаң пүш еша павәтсүв, щит Югра кәшпа грант мухты верты верев. Мүй «Арт-мастерская» немуп тәхев хуца нявремәт йха әкәтләлүв па хәнты хәншет верты хуцдәлүв. Щиты щит йис ех верәта, хәншәң верәта интернат хуца вәлты, әшколайн вәндтәйлды нявремәт айлта керәтләлүв.

Хәнты хәншета хуцты ех – щит Нуви сәңхум район Касум вошн интернат хуца вәлты нявремәт. Щит пухәт па эвет, мәта ех йис ех верәт уша верты кәш тәйләт, щит ех щит йха әкәтсүв. Тәм хәтл Касум әшколайн 176 няврем вәндтәйл, щит күтн 50 няврем – щит интернатн вәлты ех, әңкидал, ащидәл эвәлт дыв йирн вәлты ех.

Яртыяң тыләш мәр дыв хотәң ехдәл таклы вәлдәт, йха ән па юхтәйлдәт, щит пәта вера мәремәлйит. Щит пәта щит мүй нумәс пунсүв тәм проекта дывты хуцты, рүшясаң немл «Арт мастерская «Хәнтийские узоры».

Мүй вера ләңхасүв щит йис верәта нявремәт хуцты, ин па луплүв, мүй

щиревн, щит верев щит тывәс. Иса пүш мүй 16 сыр-сыр вер верәнтсүв, щит арсыр верәт, мүй тәп ән версүв. Тунты әхтәйн хәнши щүреләсүв, аканят әнтсүв, намәт әнтсүв.

Тәм хәтл вәлупсы щира верты пишәтищиверсүв, щит күш вәлэв, щит хәнты щир әнтә, нявремәт ищимурт щит верат верты кәш тәйсәт, щит хүты арсыр юх шәпәта хәншет олупн хәншсүв.

Тәм тәхетн нявремәт муйсәр хәнши нумәса питсәт, щимәш хәншет щит юхәта нерсәт. Айшәк нявремәт па ал хурәт олупн хәншсәт, юх эвәлт верум пурмәсәт олупн нерсәт. Щиты щит верев мәнәс.

Мүй тәм нявремәт пида верты вүтышәсүв, иса утлүв щит версәлүв. Шци күтн па мүй Касумн вәлты верәң

Касум вошн нявремәт намәт әнтләт

ех пида пүтәртсүв, хәншет олаңән иньшәссүв, Касум мүйн вәлты хәншет уша версәлүв, мүй тәхия па мүй пәта щит хәншет верәнтлайт, ищи уша йис. Йинтуп хәнты щирн кәтлты ищи вәндсүв, тәп тәх эвилүв тәм вер елпийн йинтуп кәтлты йма хошсәт.

Тәм нявремәт елды вәлтәлн акань ки мосл, акань әнтләт, намәт ки мосл, намәт әнтләт па хәншийн верләл.

Марина Канева
хәншум пүтәр
хәнты ясаңа
тулмәштәс:
Пётр Молданов

Югра мўвева йилуп кәщә павәтсы

Тәм ванән УрФО луваттыйн кәщә ики Владимир Якушев Югра мўв правительства ёха йилуп кәщә хуят Руслан Кухарук олаңан путәртәс. Тәм вән мирхотн сырыя вәлум губернаторэв Н. Комарова ищи вәс. Лўв 2010-мит ол вўш эвәлт 14 ол мәр Югра мўв кәщәя рәпитәс.

Щиты Россия мўв президент ики В. Путин поступсы ширн 2024-мит ол Ас нопәтты тыләщ 30-мит хәтл вўш эвәлт Югра мўв кәщәя Руслан Кухарук йис.

Руслан Кухарук Урай вошн сема питәс, тәта ашкола етшуптәс. Юрист хәя вәндтыләс. Әхәтшәк Тюмень вош кәщәя пирысы, ар ол мәр вән вошн кәщәя вәс.

Югра мўв правительства олаң вәйтәнтупсыйн Р. Кухарук лупәс, ху-тыса лўв Югра мўв кәщә павәтман юпийн рәпәтә ләщәтты нәмәсл. Мет сырыя йилуп губернатор ләңхәл, ләлн округ хуваттыйн катра хотәтн

вәлды мир йилуп хотәта аткасәлсәт. Щәлта «Комфортная городская среда» нәмпи вер ищиты елды тәты мосл, ләлн мет тәса па яма мўв сыстамтты, яңхты-мәнты әшәт йилпатты па иса муй мосл, хурамәңә ләщәтты. Щи тумпийн мўв илпи питы вуй па газ вўты тәхет ёх пила рәпәтә ищиты елды тәты. Щәлта интәм лавәрт шәк пурайн Югра мўв хутыса Донбасс мўв Макеевка вош йилпатты нәтәс, ищи сәты йилпатты па тўңматты, йилуп хотәт, карты әхәлн яңхты-мәнты әшәт па иса муй округ мир әрн па унтасн веритәл, нәтты, елды нәтты питл.

Югра мўвн вәлды мир пәдә йилуп кәщә хә Р. Кухарук лупәс:

Р.Н. Кухарук. admhmao.ru сайт эвәлт вўюм хур

» Тынаң Югра мўвн вәлды мир! Ма пәтема мет вулаң – нын нумәслән, нын ясәңлән, тәп күтәвн путәртман мўң и ёшн нўшайт тўңматты верит-лўв па щи юпийн Югра мўвиев мет тәщәңә йил.

Путәр хәншәс:
Ирина Самсонова

Рәт ясәңә вәндтәты ёх ләщәтты питлүйт

Щи олаңан рәт ясәңәт лавәлды научно-координационной совет мирхот пурайн путәртсәт. Щит Ёмвошн Ас нопәтты тыләщ 28-мит хәтлән мәнәс. Мирхотн путәртсәт, муйсәр тәхетн елды 2024-2025-мит вәндтүйлды олдн шуши мир айлат ёх вәндтүйлды питләт.

Югорской государственной университетн рәпитты не Татьяна Дятлова ясәңләл ширн, тәм сўсн хәнты, вухаль па юрн айлат ёх ВУЗ ху-щи вәндтүйлды пәта ләщәтты олднитлүйт. Щәта ол мәр вәндтүйлды питләт, яма ләщәтлүйт, щи юпийн института муй университета елды мәнты шир тайты питләт. Мосл лупты, щәта лыв тыләщ вухн мәты питлүйт.

Технологоло-педагогической колледж кәщә хә Алексей Сарабаров лупәс, лыв тәхелн 50 программа ширн айлат ёх вәндтүйлды шир тайләт. 2023-мит ол вўш эвәлт йилуп федеральной государственной образовательной стандарт ширн

нявремәт щәта имухты кәт па аршәк ясәңә вәндтәлүйт, рәт ясәңә вәндтәты хуята йиләт.

Сәрханл вошн педагогической университетн айлат ёх рўщ, хәнты ясәңәңан па литература вәндтәты хуятәта вәндтәты олднитлүйт, щи олаңан лупәс филологической факультет кәщә хә Николай Ганущак. Вет ол мәр вәндтүйлтал юпийн айлат ёх «бакалавр» ширн вулаң, непек ёша павәтләт. Әхәт лыв округ ашколаятн нявремәт хәнты, рўщ ясәңә вәндтәты шир тайты питләт. Щимәщ вступительной экзаменәт шив мосләт: рўщ ясәң (ЕГЭ), обществознание (ЕГЭ), «сочинение» нәмпи путәр. Тәм олдн щәта яң бюд-

жетной тәхи питл, па тәхет пәта вух сухуптәты мосл.

Нижневартовской государственной университетн интәм айлат ёха «Хантыйская филология» ширн магистратурайн кәт ол мәр вәндтүйлды рәхл, щәта хәлум бюджетной тәхи вәл. Интәм щи тәхийн хәт айлат хуят вәндтүйл. Щәта лыв хәнты йис путрәт, арәт вәндтәләт, хәнты мир ясәң, йис верәт олаңан уша павәтләт.

Сәрханл вошн Югра мўвеш шуши мирәт пәта «Институт профессионального образования» тәхи тәм олдн пўншлды. Щи олаңан мирхотн Сәрханл государственной универ-

ситетн рәпитты не, физико-математической наукайт доктор не Елена Коновалова лупәс. Лўв ясәңләл ширн, щи тәхи пўншлды, ләлн айлат ёх шуши мирәт арсыр верәта и тәхийн ат вәндтәсыйт, щит научно-исследовательской, образовательной, учебно-методической, экспертно-аналитической, информационно-коммуникационной верәт. Лўв лупәс, щәта 2017-мит ол вўш эвәлт хәнты ясәң па йис верәт дәрәмтты тәхи рәпитл. Щит верлды, ләлн хәтл етты пәләк хәнтәт йис вәлупсы лавәлды па елды айлат ёха тәты.

Путәр хәншәс:
Надежда Рагимова

Ёмвошн «Торум Маа» немуп музей хуца лыпәт тыләшн 3-мит хәтл, эвәлт 7-мит хәтл, вәнта нявремәт па айлат ёх пәта «Таксар Махум» немуп әктупсы вәс. Щит музей хуца лүң тәрумн верты проект, тыв арсыр нәптәң, нявремәт па айлат ёх юхтыллат, 6 ола ювум нявремәт па 18 ола ювум айлат ёх ищи юхәтты каш ки тайлат, юхтыллат. Тәмәщ әктупсы кашәң, лүң, верәнтла, 2015-мит ола эвәлт верты олаңитса.

«Торум Маа» хуца вошәң, нявремәт рүтьщәсәт

Тәм ола нявремәт пила музейн рәпитты кәтәң Вячеслав Кондин па Виктор Банк рәпитсәң. Тәм кәт хәйңәң нявремәт вәнтләллат, муй вүрн вәнт мүйн вәлты пиц вәл.

Хәннәхә мүйе-йиңкие таклы вәлты пицл иса пүш әнтә. Щит пәта Мүй әңкиев па Тәрум ащиве йис ёхн иса пүш пойкшуман ши тайсайңәң. Хәтл әңкиев, түт имев дын па хошум рүв па нуви түтн мәдыюв, вәнт мүйн вәнт воиет шәшидәллат, йиңк илпийн па йиңк хүдыет яңхләт. Хот ки омәсты мосл, щит вәнтәң енумты юхие мосл, дәмәтлјаты сухәт муй па пасыр пурмәсәт мосләт ки, щит иса тәрум илпийн вәлты сыр-сыр утәт эвәлт вердайт.

Хәннәхә лыд рүвәл щирн тәп етәл, хән мүйев-йиңкев тәлаңа, яма вәлты питл. Увәс мирев ши вер яма вәсәл.

Вән вошәтн вәлты хәннәхәйт мүй пила, тәрум пила и нумәсн вәлты вер юремәсәт. Лыв щирелн, вән вошәтн йиңкие-мүйе таклы вәлты пиц вәл, муй мосл, иса ут лапкайн тыныла. Ин вәнты воев худаты питәс, йиңк хүлэв худаты питәс. Щит пәта ши вән вошәтн енумты нявремәт ищи мосл Мүй әңки па Тәрум ащи пәла нумәсәл керәтты.

Тәм проект верум ёх нумәс тайсәт, вошн вәлты нявремәт пәта ушхуль

▲ Нявремәт «Торум Маа» музей хуца «Таксар махум» әктупсы пурайн. П. Молданов верум хур

верәт мухты мүйев па йиңкев пәла керәтты. Кашәң няврем лүв күрңәлн вәнт мүйн ат шәшийл, тухләң войт ләйты сый ат хәләнтәл, кашәң няврем түтәң рат хәр ат верл, ши рат хәр пәта түт юх ат сәвәрл, тунты пүтн шай ат кавәрл. Щиты ши лүв уша верләлэ, муй вүрн хәнтәт па вухаль ёх вәнт мүйн вәлләт па немәлта мултас пурмәс лүвела ән мосәс.

Тәм хәтл вәнта увәс мирев вәнтәң вәлләт, вүлы ки кәншләт, хүла ки мәнләт, ёрт ки ёртәл, вогас ки питл, лывела ай вер, ши мурт ши вәнт мүйн вәлты пиц тайлат. Тәм вәнт вәлупсы – йис ёх эвәлт хәшум вәлупсы. Тәп арсыр пицәт тайман, арсыр верәт верты хошман тәмәщ увәс мүйн хәнты ёх вәлты пәксәт па ши вәлупсы сәмәңа тайсәл.

вой-хүл олаңәң путрәл мәнәс. Ши путрәл лыв вәнт мүй хүват шәшман па ши юхийет ванлтуман путәртәс. Тәм хәннәхә нявремәта ванл-тәс, муй вүрн вәнтәң шәшман ән ломәтты, муй вүрн хәтл етты пеләк па увәс пеләк вәйтты.

Нявремәт пила рәпитты лүвела Виктор Банк нәтәс, лүв ищи ши музейн рәпитл, тәп тәм ола мет олаң пүш «Таксар Махум» хуци рәпитәс. Лүв путәртәс, муй нявремәт верты питләт тәм сменайн, муй арат хәтл, мәртыв юхтылдытты питләт:

» Лыпәт тыләшн музей вош хәрн «Таксар Махум» лүңәң верты смена верәнтса. Тәта нявремәт вәнтләсәйт, муй вүрн йиңкды хәр нәрумн муй па шик вәйтман рат хәр верты, йиңк па ләтут вәйтты, муй вүрн ёрт па вог эвәлт сайләты, муй вүрн ән-сәнверты. Тәмиты ши нявремәт йис хәнтәт вәлупсы уша верләт. Ши верәт иса пүш хушупсы мухты лыв уша верләт.

Әктупсы хула, нявремәт сыр-сыр верәта вәнтләсәт па «Торум Маа» музей пила ләхсәңа йисәт. Тәмәщ әктупсы вәйт дор тыләшн па пүш питл. «Торум Маа» музей лүв ләхәсәл лавәлты питл.

Тәм әктупсы Вячеслав Кондин пүншәлэ, лүв вера әмәщ путрәт вәнт мүй олаңәң путәртәс, юхәт олаңәң путрәл мәнәс,

Путәр хәншәс:
Пётр Айев

«Музейка» вўт кэртэң вер

2020-мит ол вўш эвэлт Югра мўевн «Вўт кэртэң ашкола-сад» тэды. Там мосты вер мет сыры Сэрханл районан тэты питсы, щата хэс няврем щиты вэнлтыйлдят. Мосл ястаты, там йис рэт ясаң лавалты пата мет вулаң вер – щит мет сыры юдн вэнлтыйлды олңитты мосл. Щи вер тэты питсы, тэп елды пасыр нўша тывл – щимашч нявремата ашкола-интернат хуца па нявремат пида вэлты мосл.

Вўт кэртэң нявремата па эвет-пухат пида сорашак лэхсаңа йиты муй па вэн вошн кеншака вэлты пата «Музейка» вер лэщатсўв. Ин мўң пилэва щи мосты вер Сэрханл районан вэлты «Пашар» па Нуви сәнхум районан «Сорни хўл» немпи хатл мэр нявремат тайты хот-ңан рэпатнекат тэты нэт-лат. Там вер «Ханты-вухаль мирңан ясаңңан па йис вэлупсы тэты» немпи тэхи ёх президент грант

нэтупсы вух унтасн тэлэт.

Там вер тэты пата «Югра-Маа: «Торум Маа» эвэлт урокэт» немпи вер тывас – щит видеоурокэт. Кашаң урок яң минута манл. Щит вантты пурайн няврем вэнлтаты неңал эвэлт эмашч верэт, йилуп яснат па па олған уша верл, ар ариты, арсыр юнтупсэтн юнтты вэнлтыйл.

Эмша вэнлтаты пата «ЮграМаа» магнитной карта я немасыя рэт ясаң-ңан ханшум яснат хан-

▲ Ай пушхиет ханты ясаң вэнлталат

лэты рэхл. Кашаң урок пурайн там карта я рэт ясаң-ңан йилуп ясаң тывл. Мосл ястаты, кашаң ясаң путартты сый хэлантты рэхл, щиты няврем айл-тыева йилуп ясаң уша верл па нумса пунл.

ЩИ вер тэты щира «Вўт кэртэң ашколайн вэнл-тыйлды няврем портфель»

версы, щив хэт «Рабочая тетрадь» пунсы.

«Музейка» вер яма ол-нитсы. Па олн щи вер йилуп «Вўт кэртэң ашкола-сад» хуца елды тэты питлы.

Майя Макарова
ханшум айкел
ханты ясаңа тулмащтас:
Людмила Шульгина

Сўматвошн ай пушхиет лавалман тайлыйт

«Малышок» ай няврем хатл мэр тайты па вэнлтаты хот Сўматвошн вэл. 2017-мит ол эвэлт кэщая щата Екатерина Михайловна Тихонова рэпитл.

▲ Сўматвошаң нявремат юнтлат

Там йилуп 2024-мит ол «Хоттел ёх ол» немн пунса. Там садик хот вошн вэлты хуятатн яма тайла, тыв вэн семьяң хуя-

тат пушахлад, ищи яңхлат. Екатерина Михайловна ястал:

» Нявремат вет тал щи

тата ашкола вэнты вэнл-тыйлдят. Там няврем хотн рэпитты хуятат хўвтелн ийха шеңк яма, уяңа-пищаңа вэллат. Щата ям вер хошман верлат, нявремат ушаң щираңа вэнлталат. Тата ар ям неңат рэпитлат, арсыр апрәң ёх яха акт-тащийлсат, вердал тўңат. Нявремат вэнлтаты хуятат па дыведа нэтты эвет ай пушхат арсыр мосты ве-ра вэнлталат. Садик хотэл яма тайлэл, лыпелн па камн сыстам, хурамәң.

Екатерина Михайловна шеңк кашащман ям нумасн вэйтәл ясаң-путәр ин ийха рэпитты ёхлад па садика яңхты нявремат ащет-аңкет пида. Ин щата

иса лыпи хот питәрладн кашаң пурайн арсыр ванлтупсәт верантлат, щит нявремат верум утәт, хурат па дыв верум па ханшум аняйт. Нявремат музея йис пурмасат вантты тәтлийлдят, щата дыв эмашч путәр-ясаң хэлант-лат, муй щирн дыв вэлты мўвел па вошл тывас. Садикн няврем вэнлтаты неңат самәңа, эмашч щирн якты-ариты ёмәң-хатлат верлат, олупн хурат непека ханшты арсыр вера вэнлталат, ин вошн ёмәңхатәлн кәсупсәтн пушхиет ищи нух питлат, мевл посат вулат.

Кашаң хатл ям, хошум нумасн «Малышок» садик хот мойңа ай пушхиет лавалмановпелкипўншал.

Путәр ханшас:
Светлана Сатина

Нявремәт шуши мир ясңата йилуп щирн вәнлтәлүйт

Мәнум товийн Москва вошн «Увәс мир ташәт» вән ванлтупсы вәс. Щи хәтләтн щәта «Женская гостиная» немпи имет пәта хәр рәпитәс. Увәс мұв па Дальний Восток хәтл етты мұв эвәлт юхтум апрәң, неңәт арсыр мосты верәт олғәнн пугәртсәт.

Ас нопәтты тыләщ 1-мит хәтлән щәта Увәс па хәтл етты мұв мирәт рәт ясәңдал па йис верләл лавәлты щира вулаң, мирхот версы.

Щәта пугәртсәт, хутыса тәм йис пурайн рәт ясңәт, йис пугрәт, якты-ариты верәт лавәлты мосл, хутыса нявремәт щи верәта хушты, хутыса юлн әңкелә-ашцета пушхиеләл енмәлты, ләдн лыв рәт ясәңдал, пелы сәмәңа ат вәсәт.

Щәта уша йис, нявремәт хәтл, мәр тайты хотәтн пушхиет айтелн рәт ясәңа вәнлтәты мосл, щәлта «Щемья кұлуп», рәт ясәң вәнлтәты рүтьщәты тәхет верты мосл, ләдн шуши мирәт рәт ясңәт лавәлты па елды тәты.

ЩИ мирхот пурайн «Нивхско-русский и русско-нивхский словарь сахалинского диалекта» немпи тәм ванән етум киника мойң еха ванлтәсы. Щи киника Санкт-Петербург вошн А.И. Герцен немпи университетн Увәс мирәт институтн палеоазиатской ясңәт, йис пугрәт па литература кафедра кәца не Людмила Гашилова ләщәтәс. Щи мосты непек есәлты щира «Сахалинская энергия» мұв илпи тащ вұты тәхи ех вухн нәтсәт. Ашколаятн, колледжәтн муй институтәтн рәпитты па вәнлтәйты ех пәта щит мосты киника, щәта ар ясәң хәншман вәл.

Мирхотн мойң ех вән пәмашипа ясңәт Людмила Борисовная лупсәт щи вән вер вермәл пәта, Увәс мир ясңәт лавәлтәл, елды тәтәл пәта.

Щәлта мирхотн Хабаровской, Камчатской, Чукотской, Таймыр, Якутия па Сахалинской мұвәт эвәлт юхтум неңәт пугәртсәт, хутыса лыв мұвләдн рәт ясңәт лавәлләт. Увәс мұв па Дальний Восток шуши мирәт ассоциация тәхи кәща ләңкәр не Нина Вейсалова лупәс:

» Мұң тәм вән мирхот Хоттел ех ол пурайн ләщәтсүв, Россия мұвев кәща Владимир Владимирович Путин тәм ол щи немн пунсәлэ. Мұң ләңхасүв, ләдн тәта юхтум мир ат пугәртәйлсәт, хутыса әңкелә-ашцет па лыв нявремәл рәт ясәңа хушты. Вантэ, нявремә ашколайн рәт ясәң вәнлтәты ки питл, мосл, ләдн юлн әңкелә-ашцел щи вер пелы ищи сәмәңән ат вәсәңн, лұв пиләда рәт ясәңән ат пугәртсәңн.

Щәлта щи хәтлән ай нявремәт пида шуши мир ясңәт хұват урокәт йилуп щирн верәнтсыйт. Чукотской мұв Анадырь вош эвәлт юхтум не Валентина Сидорова «Чукотка мұвн щорәсн вәлты войт» немпи урок тәс. Лұв хәтл мәр тайты хотн воспитателя рәпитл, Чукотской мұвн «Рәт ясәң»

Увәс мир неңәт рәт ясңәт олғәнн пугәртләт. Н. Рагимова верум хур

немпи оса тәхия луңман вәл. Юхтум нявремәт уша павәтсәт, хутыса чукотской ясәңән войт немлүйт, вет вәнты лұңәтты вәнлтәсыйт, чукотской юнтугәтн юнтсәт, «Пешие» немпи чукотской як яксәт. Щиты әмщә Чукотка мұвн нявремәт хәтл мәр тайты хотәтн рәт ясәңа вәнлтәлүйт.

» Мұң нявремәлұв пәта арсыр шуши мир емәңхәтләт ләщәтлұв – щит «Чукотка хәтл», «День единства», щәта пушхиелұв чукотской па эскимосәт ясәңәңән стихәт лұңәтты, арәт ариты, якты хушлұв. Кашәң емәңхәтлә вәнлат хуятәт вохәнтлұв, ләдн нявремәт ат хәлсәт, хутыса тәса рәт ясәңән пугәртты мосл, – лупәс Валентина Сидорова.

Тәм пұш Мұвтел шуши мирәт ясңәт яң олуп нәлмит ода йил. Хутыса

щи вер әхтыйн шуши мирәт рәпитләт, лупәс Нина Вейсалова:

» Мұвтел шуши мирәт ясңәт яң олуп верн мет вулаңа щи нумәс вәл – мұң тәкләва мұң пәтәва немәлт ән верты, юлта немәлт ән хәшты, шуши мир верәт елды тәты. Айлат ех пида рәпитты вер мұң мет вулаңа тайлұв. Айлат ех пида тәп тәм йис щүңкәт унтасн рәпитты мосл, щи верн рәт ясәңа вәнлтәты киника ән нәтл, йилуп электронной утәт унтасн рәпитты мосл, ләдн нявремә телефонән рәт ясәң ат вантәс па хәләс, мультфильмәт рәт ясәңән атвантәс, моньщәт рәт ясәңән ат лұңтәс па па йилуп верәт унтасн пушхиелұв рәт ясәңа хушты мосл.

Пугәр хәншәс:
Надежда Рагимова

«Муи ширн нянь пухия нѣтӕс», Л. Сульманов

«Тунты авӕт», Д. Шеманчук

«Муи пӕта маңкла ветпӕстыс», Л. Горлов

Йис путрӕт па моньщӕт

Шимӕщ нем кӕсупсы тӕйс, мӕта ут тӕнял мӕң редакцияев лӕщӕтӕс. Тӕмхӕтл мӕң нынӕна, нявремӕт, нын луват эвет-пухӕт олаӕн хӕншлӕв. Лыв айтелн йис путрӕт, моньщӕт хӕлӕнтты па хурӕт хӕншты мосман тӕйлӕт. Кӕсман лыв нух питсӕт.

6-12 ола луват нух питум нявремӕт:

- 1-мит тӕхи – Лев Сульманов, Ёмвош;
- 2-мит тӕхи – Лев Горлов, Мегион вош;
- 3-мит тӕхи – Кирилл Плеханов Ёмвош.

Лев Сульманов – Ёмвошн хӕнты щемьяйн енмӕл, тӕм одн яӕ ола йил. Лӕв ӕңкел Ольга Князева (Сотруева) хур хӕншты неӕа вӕндтылӕс, ширн иса пурайн хурӕт хӕншӕл. Лев лӕв пелада вантман ищи хурӕт хӕншты олӕтитӕс. «Муи ширн нянь пухия нѣтӕс» моньщ хуваат шеӕк хурамӕн, хур тывӕс!

Лев Горлов – Мегион вошӕн пух, тӕм ванӕн 7 ола йис. Лӕв киникайт лӕнӕттты хотн вӕлты «Увӕс мӕв тӕт» тӕхия яӕнхийл, щӕта кӕшӕя лӕв щӕщел, Конда мӕв вухаль не Анна Алексеевна Горлова вӕл.

Щӕта лӕв киникайт лӕнӕттл па хурӕт хӕншӕл.

Кирилл Плеханов – Ёмвошӕн пух, ешавӕл лӕв 12 ола йил. Айтелн моньщӕт хӕлӕнтты па хурӕт хӕншты верӕн сӕмӕна тӕйл. Лӕв ӕңкел Снежана Чахвӕвна Плеханова тӕса хурӕт хӕншӕл па лӕвел ищиты щӕ хӕншты вӕнлӕтл.

13-18 ола луват нух питум нявремӕт:

- 1-мит тӕхи – Дарья Шеманчук, Талинка кӕрт, Манстӕр район;
- 2-мит тӕхи – Татьяна Поспелова, Тӕк кӕрт, Сӕмӕтвош район;
- 3-мит тӕхи – Тимур Мингалимов, Мегион вош.

Дарья Шеманчук – Талинка вошӕн ӕшколайн яма вӕндтыл, тӕм одн 17 ола йил. Лӕв нумсӕн па каркам эви, арсыр кӕсупсӕтн кӕсл. Айтелн ки-

никайт лӕнӕттл, ширн мӕң кӕсупсӕвн кӕсты нумӕс верӕс. Лӕвела ӕңкел – рӕщ ясӕна вӕнлӕтты не Галина Александровна Шеманчук нѣтӕс.

Татьяна Поспелова – Тӕк кӕртӕн эви, тӕм тӕлн 15 ола йил. «Хӕнты ясӕн» урок пӕлы сӕмӕн эви, щит Олеся Вячеславовна Хандыбина тӕл. Тӕп кӕсупсӕв олӕнӕн уша вермалн имухты моньщ хуваат хурӕт хӕншӕс.

Тимур Мингалимов – Мегион вошӕн пух, тӕм одн 16 ола йил. Лӕв ищи «Увӕс мӕв тӕт» тӕхия яӕнхийл, лӕв шуши мир моньщӕт хӕлӕнтты мосман тӕйл.

Хурӕт вантмелн арталӕты ӕха мет ай пух Елисей Рыбачкин хӕншум хур мӕстӕс. Щӕи пухие Угут кӕртӕн «Шисам» немпи хӕтл мӕр ай нявремӕт тӕйтты хота яӕнхилӕс, тӕнял лӕв

«Ай воилӕнӕки па меӕн ики», Т. Поспелова

тӕп хӕт ол лувата вӕс. Нявремӕт вантман тӕйтты не Олеся Ульяновна Салиева хӕнты уша верӕс – тӕм пух мет яма хурӕт хӕншӕл. Лӕв тӕм пухия «Довема кеншӕка ат йис» якут мир моньщ лӕнӕттӕс – лӕв имухты хур хӕншӕс.

Хур хӕншты вер пӕлы сӕмӕна вӕлты нявремӕт, вӕн пӕмашипа, хуты нын «Йис путрӕт, моньщӕт» хуваат хурӕн кӕсупсыя хурлан китсӕты! Елды йис путрӕт, моньщӕт хӕлӕнттаты па лӕнӕттаты, щӕта мир мутра ясӕт хӕншман вӕлӕт!

Путӕр хӕншӕс:
Людмила Гурьева

Вурщќќ ёмЌхЌтл «Торум Маа» музей хуща

УвЌс мирев йис вЌлупсыйн вухаль ёх па хЌнтЌт йис нумЌсн тухлЌн войт вера ар митра, ар пищ тЌйлЌт. ТЌм мЃв мирев йис ясЌнЌн, йис путрЌтн, йис арЌтн иса пЃш тухлЌн, войт пойкщуман вЌлдЌт. Йис ёхлЃвн дыв «тухлЌн войта», «тухлЌн ар сота» альщЌсыйт. АрЌт па моньщЌт хуща дыв «ТухлЌн ар сот, кЃрЌн ар сот», «РахлЌ шашпи тухлЌн ар сот», «ХЌтл суй ётты пелкиевна вЌлты тухлЌн ари сот, нЌмЌлта дЌтты тухлЌн ари сот» па па ар щира арисайт-путЌртсайт.

Щи арЌт ймясЌт тухлЌн войлЃв ещЌлт хЌнтЌт па вухаль ёх луплЌт, щит щи войт ёмЌнЌ тЌйтЌд пЌта. И щирн, тЌм войт – ай павЌтты войт, вЌнт лЌнх нЌнЌт воя альщЌ-дыйт. КимЌт щирн, сыр-сыр лЌнхЌт тухлЌн войт ёмЌн хурн янхлЌт.

«Торум Маа» музей хуща тЌм олЌтн ёмЌнхЌтл верты питса, щит кондинской мЃв вухаль ёх эвЌлт вЃюм пищ. ТЌмЌщ нывремЌт пЌта верум хЌтл щи мЃв ёх тЌйсЌт, щи олЌнЌн путрЌн-моньщЌн ими А.М. Конькова (Картина) хЌншЌс.

Щи мЃвн вЌлты вухаль ёх щирн, вурщЌк – щит ёнќЌт шЃкатты вой. ХЌн вурщЌк ими Морты мЃв эвЌлт юхЌтл, имухты юхан ёнќЌт, лор ёнќЌт шойтн сенќты олнЌтлЌл. Щи пЌта УвЌс мЃв ёнќЌт шЃкалЌлЌт, лЃв шойтл па щи пЌта иса пЃш торийл.

Арал пелЌк хЌнтЌт па вухаль ёх хуща вурщЌк имиен нывремЌт вана тЌйты воя лЃнЌтса, лЃв пелЌда пойкщЌлЌт нывремЌт тЌдања, яма вЌлты пЌта. КЌрт хонЌнЌн муй па хот хонЌнЌн ар вурщЌк ки дЌтман янхлЌт, йис щирн, щи хотЌн ёх ар ныврем тЌйты питлЌт па щи нывремЌт тЌдања, яма ёнумты питлЌт, вЌлупсЌд тЃн пЌнт хЃват мЌнты питл. Касум мЃв хЌнтЌт щирн, вурщЌк имиен ай нывремЌта унЌл пЃншты

Няганьской театр ёх нывремЌта яќт ванлЌлЌт

ясЌн мойлЌл. Щи пЌта, хЌн вурщЌк имиен хошум мЃв пелЌ мЌнты сонтумЌл, мЌтта ими ай нывремЌл хулна ясЌн ки Ќн тЌйл, щирн Ќнќел вурщЌк пелЌ пойкщЌл: «ВурщЌк имиен, вурщЌк имиен, морты мЃв пелЌ мЌнтЌн елпийн ма пушхиёма, ма щущиёма ясЌн олнЌе хЌе, ясЌн пЃ-лые хЌе».

УвЌс мЃв хЌнтЌт па вухаль ёхн вурщЌк имиен вера вана тЌйла, тЌм мЃв ёх щирн, лЃв «ис тЌты вой». Йис щирн, хЌннЌхЌ ЌнтЌма йитал юпийн тЌм войнЌн исл па тЌрума щитЌ тЌлы па тЌрума мЌнты пЌнт лЃв щит ванлЌл. Щи пЌта ЛЌв хуща вЌлты вухаль ёх па Касум мЃв хЌнтЌт вурщЌк хур иса пЃш ёш хуща явЌтман тЌйса. ТЌм хЌтл вЌнта щит мЃв иметн вурщЌк хур тунты эвЌлт верум йинлЌтн, онтЃпЌтн хЌншман тЌйла.

Вах юхан хуща вЌлты хЌнтЌт щирн, тЌм ай войе – щит уй тЌты вой, вурщЌк

хур – щит дыв мЃвелн вЌлты Альвали нЌмуп тарум лЌнх ёмЌн хур. ЛЌв юхан хуща вЌлты вухаль ёх щирн, вурщЌк – щит Манья нЌмуп вош лЌвалты лЌнхел ёмЌн хур. Е.И. Ромбандеева щирн, тЌм вой ёмЌн хурн кЌт ай нывремЌн янхлЌнЌн, дыв ТЌрум эвЌлт щел вух онтупн илы еслум кЌтнЌн. Щит пЌта пЃпи хотн дыв нЌмЌс хурн ванлЌлЃйнЌн.

Арсыр мЃв хЌнтЌтн па вухаль ёхн вурщЌк вана тЌйты пЌта «Торум Маа» музей хуща рЌпитты наука кандидат нЌм тЌйты ими Р.Г. Решетникова нЌпек хЌншЌс, муй вЃрн тЌм йис верЌт и ёмЌнхЌтлЌ верты. Щиты щит тывЌс, «ВурщЌк хЌтл» интЌм нывремЌт пЌта верум ёмЌнхЌтл пила ийха тЌсыйнЌн, и хЌтлЌн верты питсыйнЌн, щит лыпЌтты-лЌщ олЌн хЌтлЌн.

ТЌм хЌтл тЌйты ёмЌнхЌтлЌн музей хуща сыр-сыр ёмЌщ верЌт нывремЌт пЌта верлЌйт. ТЌм ол тыв

ЁхлЌл дЌвЌрт ёшн шЌшлЌт

«Няганьский театр юного зрителя» хуща рЌпитты ёх вохсайт, дыв лЃнЌлтуп юкан ванлтупсы верЌнтсЌт, щит ванлтупсыйн ёмЌнхЌтл щит пЃншса.

ТЌм ёмЌнхЌтл пЌта сыр-сыр верЌн тЌхет лЌщЌтсайт, щЌта нывремЌт ай вой хурЌт верЌнтсЌт, нЌпек эвЌлт па сух эвЌлт. НывремЌт пЌта арсыр юнтты хЌрЌт ищит лЌщЌтсайт. ТЌх тЌхетн щЌта дыв ёш апрЌнЌ, кур апрЌнЌ навЌрсЌт, тЌх тЌхетн па моньщуптЌта хущийлсайт. ХЌнты па вухаль ёх йис пишЌта ищит хущийлсайт, рЃщ ясЌнЌн щит тЌхет нЌмлЌл «этно-старты», «этно-разминка». ЩЌта нывремЌт ёхлЌ эвЌлт нёл есЌлсЌт, яќсЌт па вЌнт лЌнхЌт пелЌ пойкщЌсЌт. ЩЌлта па хур вЃты сыр-сыр хурамЌнЌа верум хЌрЌт вЌсЌт.

ПутЌр хЌншЌс:
Пётр Молданов

Лыпāt тылāщ лāпātмит хātāлн Ёмвошн «Торум Маа» йис пурмāсāt шавиты хотн ийха āктāщум шуши мир хāннехуятāt па арсыр вән кәщайт немасыя округев вухаль ёхлўв айкелāң, непек лэщātты ёх пида ийха вāйтантыйлсāt.

Вухаль газета ёмāңхātлэл, постāс

Вухаль газетайн рэпитты ёх М.К. Волдина пида. В. Енов верум хур

Ёмāңхātлн валум хāйт па неңāt. «Социальные медиа Югры» тāхи хур

Тām кўтн «Луима сэрипос» газетаев, вантэ, 35-мит ол ёмāңхātлэл, постāсы.

Мосл лупты, хуты тām йисн ши айкелāң, непек хуща рэпитты неңāt па хāйт округев луваттыйн вэлты хāннехуятāt вэлупсы па лыв вэлты-холты щирлал олāңантўңщирāңа патэса хāншлāt. Дыв газетаел хуща вухалят путāртлāt, муй щирн па хуты тām йисн лыв рāt ясцел па хуятлал вэлупсы верāt елды тэлāt, муй щирн ясцел унтасн вой-хўл велпāслāты муй вўды лавālты верāt елды пелды тāйлўйт па хуты шуши ёхлўв культураел ин тāmхātл вэнты мāнл.

Тāmхātл «Луима сэрипос» газета кәщая Галина Кондина вэл, ответственной секретарь не щирн – Валентина Узель. Щālта редактор неңāна йкмем хўв вўшāt эвālт Тамара Мерова па Людмила Теткина вэллāңн. Арсыр айкелāt ийха āкātты па тэса лэщātты неңа ин Светлана Ромбандеева вэл па рэпитл. Ши неңāt тумпийн и хә па технической ре-

дактор хәя тāmхātл, щив немасыя рэпиттыя вўсы, щит Василий Мехнин. Лўв, вантэ, ийха āктум айкелāt газета хуща тэса лўнātты щирāта лэщātл. Ши арат хāннехә ши непекев ин лэщātл.

Ийха āктāщум хāннехуятāt елпийн мет олāң ясцел сырыя «Луима сэрипос» кәщә не Галина Кондина тәс. Лўв тāmиты лупās, хуты тәнлуп тылāщ 11-мит хātāлн 1989-мит олн округев «Хāнты ясāң» газета хуща олāң пўш «Луима сэрипос» айкелāң, непек вухаль ясāңан етās. Ши олātн лўвел тўңщирāңа па ймсыева Клавдия Васильевна Афанасьева, Наталья Васильевна Сайнахова, Альбина Романовна Станиславец па Николай Михайлович Садомин версāt.

Еша ёхāt, ван хātлуп тылāщ 11-митн 1991-мит олн, Народной совет округев депутат ёх йилуп поступсы лэщātсāt, мāта ут хўватн йха пидтащум кāt мирāңн «Хāнты ясāң» па «Луима сэрипос» газетайāн тāта пўншсāңн.

Щālта 2009-мит олн округев вухаль газетаев 20-мит ол ёмāңхātлэл, ши постāс. Ши пурайн «Луима сэрипос» хуща рэпитты хāннехуятāt «Мўң рāt мўвев ёхлўв» хурāң, непек лэщātсāt. Ёхāt лыв газетайлāя рэпитты пāта кāt пўш «Золотой фонд прессы» ишāкты непекātн Москва хон вош эвālт мойлāсы. Ши киньща 25-мит олā йўмел пурайн газетайн айкел āкātты ёх ищиты хурāң непек версāt па «Вухаль путрāt» немуп киника тэса хāншсāt.

Вухаль ясāң газета кәщә не ясңāt йўпийн Югра мўвев внутренней политика тāхи кәщә лāңкār не Майя Есина йм вўща ясāң «Луима сэрипос» газетайн рэпитты хāннехуятāта лупās па арсыр мойлупсэт дывела катлуптās. Щиты вухаль айкелāң, непек кәщә неңāла Галина Кондина Югра правительства эвālт лўв «Лауреат премии за развитие культуры малочисленных народов Севера» нем йўкантис па мевл пос мās. Ответственной секретаря рэпитты неңев Валентина Узель мўң

округев кәщә не эвālт «Почётной грамотайн» мойлāсы. Редактора вэлты не Тамара Мерова ищиты Губернатор неңев эвālт «Благодарность» непекн йўкантисы. Кимит редактора вэлты Людмила Теткина округев Дума хот эвālт «Почётная грамота Думы ХМАО-Югры» непекн ищиты мойлāсы. Вәнлат корреспондента рэпитты неңева Светлана Ромбандеева Ёмвош кәщә хә «Почётная грамота» непек катлуптās. Юхи хāщум кўтн технической редактор хәя Василий Мехнина «Благодарность» непекн ищиты Ёмвош кәщә хәев эвālт па мāsы.

Мойлупсэт лāкки ортум йўпийн арсыр кәщайт па ал хāннехāйт сыр-сыр йм вўща ясңāt «Луима сэрипос» газетайн рэпитты хуятāта лупсāt, лэлн елды ищиты тўңщирāңа па вещката рэпитсāt. Щиты айкел, верты ёх ёмāңхātлэл, хурамāңа тām кўтātн постāсāt.

Путār хāншās:
Владимир Енов

Мет ар киникайт лўңатты шуши мир хоттед ёх

Шимәщ кәсупсы Ас нопәтты тыләщн сухнәс. Щит Ас-угорской научной институт ёх ләщәтсәт.

Тәм кәсупсы хәлум-сыр нем хўват хәнты, вухаль, юрн па рўщ яснәтн ләщәтман вәс:

- «Муя мўң хотэвн шуши мир писателәтн хәншум киникайт лўңәтлүйт?» немпи эссе;

- «Ма хоттед ёхдам мосты йис моньщәт па шуши мир писателәтн хәншум путрәт лўңәтлүйт?» немпи аудиоролик;

- «Шуши мир писателәтн хәншум сәмәң путәрлүйв» немпи рекламной видеоролик.

Тәм кәсупсы арталәты ёх хулыева рәпатайт нух вантсәт. Уша йис, 81 хоттед ёх рәпатайлаң китсәт, щит эвәлт 22 хоттед ёх эссе путәр, 26 хоттед ёх аудиороликәт па 33 хоттед ёх рекламной видеороликәт китсәт. Арталәты ёх кәщә не Виктория Сязи

▲ Пякәт па Миназитдиновәт хоттед ёх

пила щитәт нух вантсәт: Александр Семёнов, Елена Косинцева, Ольга Кузнец па Оксана Динисламова.

«Муя мўң хотэвн шуши мир писателәтн хәншум киникайт лўңәтлүйт?» немпи эссе хўват:

1-мит тәхия Шихман хоттед ёх питәс, щит Елена Сергеевна па Давид Кириллович (Нижевартовск вош);

2-мит тәхия Татьяна Валентиновна Молданова-Ользина, Виталий Николаевич па Илларион Витальевич Молдановнән питсәт (Ваньщавәт кәрт, Нуви сәңхум район);

2-мит тәхия Александра Петровна, Пётр Евдеевич,

Макар Петрович Турковәт па Денис Денисович Юрьев питсәт (Ёмвош);

3-мит тәхия Елена Николаевна, Денис Алексеевич, Ксения Денисовна па Денис Денисович Юрьевәт питсәт (Ёмвош).

«Ма хоттед ёхдам мосты йис моньщәт па шуши мир писателәтн хәншум путрәт лўңәтлүйт» немпи аудиоролик кәсупсийн щит хоттед ёх нух питсәт:

1-мит тәхия Максим Александрович, Светлана Владимировна, Валерия Максимовна, Маргарита Максимовна Масиевских питсәт (Советской вош);

2-мит тәхия Виктор Николаевич, Николай Викторович, Ольга Александровна, Маргарита Николаевна Цымбалюкәт (Шугур кәрт, Кондинской район);

3-мит тәхия Варвара Владимировна па Ольга Николаевна Куликовнән питсәт (Игрим вош, Сўмәтвош район);

3-мит тәхия Вера Ивановна, Андрей Никитич Горбуновнән па Полина Анатольевна Чулочникова (Согом кәрт, Ёмвош район).

«Шуши мир писателәтн хәншум сәмәң путәрлүйв»

немпи рекламной видеоролик хўват кәсупсийн щит хоттед ёх нух питсәт:

1-мит тәхия Захар Дмитриевич, Тамара Дмитриевна Бетехтиннән па Ингрид Ивановна Леонтьева питсәт (Ёмвош);

1-мит тәхия Евгения Валерьевна, Анна Александровна, Григорий Александрович, Матвей Александрович Вьюткинәт питсәт (Саранпауль вош, Сўмәтвош район);

2-мит тәхия Дмитрий Иванович, Всеволод Иванович, Мирон Иванович, Мирослава Ивановна Пякәт па Давид Артанович, Вилдан Артанович Миназитдиновнән питсәт (Лянтор вош);

3-мит тәхия Валентина Михайловна Кослопаева, Виктория Вячеславовна Пичугина па Владислав Вячеславович Савинов питсәт (Ай Анклум кәрт, Манстәр район);

3-мит тәхия Анастасия Александровна Алачева па Александр Геннадьевич Журба питсәт (Шәншвош, Манстәр район).

Мосл ястәты, арталәты ёх и нумса юхәтсәт – кашәң кәсупсийн кәсум ёха немасыя ишәкты не-пекәт ёша катлуптәты.

«Мет ар киникайт лўңәтты шуши мир хоттед ёх» кәсупсийн нух питум ёха ям яснәт ястәлүйв – елды ищиты щит йис путрәт, моньщәт, әл путрәт рәт муй рўщ яснәтн лўңатты па щит вера енумты нявремдән вәндтәты! Вантә, йистелн тәм пура вәнты па елды йис путрәт, моньщәт тәлүйв. Тәм йис писателәт путәрлаң йис путрәт эвәлт яснәт хәншман вән верлүйт – щит тащ елды тәлүйт!

Путәр хәншәс:

Людмила Лонгортова

▲ Вьюткинәт хоттед ёх

Муй щирн «Тылдщ поры» верты питса

Муй щирн па хути «Тылдщ поры» Югра мўев луваттын постаты питса, щипер пата тата мосванн немасья «Торум Маа» иис пурмасат шавиты хотэвн научной рэпатнека вэлты не Наталья Евгеньевна Краснопева (Новьюхова) пида вэйтантийдсум па пуремасум.

Наталья Евгеньевна, муй щирн «Тылдщ поры» иис вўш эвалт мўн хуятлўв версат па хути там иисн округ мўев луваттын лўв шуши миратн посталды?

► Там «Тылдщ поры» ёмғхатлэв тўнщираңа патэса лэщаттыя пата ймкем ар ханнехэ сыр-сыр вешкат па хурасан нумсат пунас. Ма щиремн, олдыңан Нуви сажум вошан увас хантэт иис аратмоньшат акатты тахийн научной рэпатнека вэлты ханнехуятт щипер пата арэр масат. Щипер киньша шеңк йма щимаш иис ханты ёмғхатлат верат эвалтэл Тамара Романовна Пятникова арсыр наука щиратн манты айкелат ийха актас па 2000-мит олдат пураитн Ёвошевн вен кэщайтн лэщатум научно-практической мирхотатн сыр-сыр тэс лўнупсэт верас. Вантэ, сырия Тўкьякяң кертэлн па Полнават вош хуца иса щимаш ёмғхатлат хантэтин версийт. Эхат щипер иис верат олдыңан лўв па киника еслас. Хэн ма 2006-мит одн «Торум Маа» иис пурмасат акатты хота рэпитты юхатсум, щипер пураин научной рэпатнеклўв пида нумасн юхатсыюв, муй щирн щимаш ёмғхатл тата поры щирн тэса лэщаттыя рэхл. Вантэ, иис хантэт тэп хоттел ёхлал па рэт щирн тайты хуятлал кўтэлн щимаш «Тылдщ поры» версат. Щипер рэпатнека щиратн немасья Нуви сажум вош архива йнхсум, хута иис аратмоньшат акатты неңат пида вэйтантийдсум па

манем мосты айкелат там ханты мир ёмғхатл олдыңан ийха акатсум. Щипер тумпийн, вантэ, Тамара Пятникова иис поры верат эвалт тэса ханшум щират ушаңа-сашаңа там «Торум Маа» музей хотэвн лўнэтсўв.

Нуви сажум вошан архив хуца рэпитум ёх сырия, алпа, щимаш «Тылдщ поры» ай кина хурата верман тайсат?

► Сырия щимаш мосты рэпата Ева Шмидт лўв пилэла рэпитты неңдал пида щипер лэщатмал па мўн ханты мирева хаймал. Щипер киньша 2000-мит ол кемн лыв Полнавта йнхмел, щата вэлты иисаннептан хэйт па неңат йха акатмел, «Тылдщ поры» тэса вермел па ёмғхатлал манты щират ймсыева ай киная нух ханшмел. Щипер ай кина хур мўн тата ймсыева вантсўв па арталасўв, муй щирн поры верты нэмассўв. Вантэ, мет олдың Тылдщ лэңхат-калтат елпийн мўнев ёмғ пойкшатты ар мушаттыя мосас. Йм хўв нэмассўв па эхат Мария Кузьминична Волдина «Аңкем пойкшатты верат» щимаш ар щипер лэщатсўв. Вантэ, лўв ханты ясаңан ханшман па рўщ ясаңа ищиты тулмаштуман вэл. Кашаң аңки лўв нявермдал па хоттел ёхлал пата пойкшас па ланхас, лэдрн Найн-Вертатн йм семн лўв лепалн вэлты хуятлал ат вантсийт па тумтака-тадаңа там нуви тэрмев илпийн ат вэсат, шэкаң па вевтам верат ал вантсат.

▲ Н.Е. Краснопева «Торум Маа» музейн ханты хот хуца. В. Енов верум хур

Щалта поры верты непекевн ханшсўв, муй щирн па хэн картан хотат хуват йнхты па хуятатэвалтсырсыр летутат поресты пасанэв пата ийха акаттыя.

Мет олдыңан щипер пураин мўнева мосас аршак йир юкана верум хотан воиет хурасат, мата утат нянь эвалт палдыит, вўты, лэдрн щипер унтасн порилаты анат текнуптаты. Хэн телан ан пориты тахийн омасл, щипер ханнехэ нумасл телан.

Нянь элты воит верты пата мўн па эхат Татьяна Александровна Молданова хушсўв. Лўв шеңк еплан сыр-сыр ийрасты хотан вой хурасат мўнева палас.

Наталья Евгеньевна, хэн па нын мет олдың «Тылдщ поры» вош реп доңалн «Торум Маа» иис пурмасат акатты тахийн Ёвош мир елпийн лэщатсаты?

► Щипер киньша 2011-мит ол товийн, етна пелка, мет олдың «Тылдщ поры» мўн Ёвошн щиты версўв па шуши ханнехуятлўва тўнщираңа лўвел вантасўв.

Сырия мир елпийн лупсўв, муйсар унтас ханнехуятата тылдщ па хатлнай тэлңан. Щалта хэ ёхлўв тылдщ пела пойкшасат, лэдрн аршак хўл йиңклўвн па аршак вой вантлўвн ат вэс, йилпа йиты ол аршак уй па амтан верат ал хуятата аттэс, лэдрн ханнехэйт пасанэл иса телан па ташан ат вэс, вэлты-холты щират ймсыева елды ат мансат. Эхат пиращамум неңат ратхэрлепн Тутимия поры версат. Щипер киньша хэ ёхлўв порыллатыя пасан елпийн хатл манты щирн ухат пунсат па ищиты тылдщ лэңхат пела пойкшасат па йма вэлты щират вохсат. Тэп юхи хашум пураитн арсыр ханнехуятат «Тылдщ поры» пасан хуца юхатсат па порылыюм летутата катлассат. Щипер айлда «Торум Маа» музей хотэвн рэпитты ёх унтасн там ёмғхатлэв елды округев мўв луваттын иса постатыя питса.

Путар ханшас:
Владимир Енов

Увас мир имет муй верты иса хошлът

Увас мир имет катра йис вўш эвэлт сыр-сыр верат верты хошсат. Лыв велпәсләсат, летут кавартсат, ёнтәссат, хурамәң пурмәсат версат па па сыр-сыр верат тәсат. Тәм верата лыв ай пура вўш эвэлт вәнтәсыйт. Интәм имета ән мосл хошум пўнәң сухат ёнтты, щит верлът тәп ши неңат, хуйтат ай кәртәтн па вәнт шушетн вәлләт.

Тәм йисн имет мулты-кем ёмәңхәтләта муй па ванлтупсәта тыныты пәта хурамәң ёрнасат, щашкан сәхәт, сәхәт, пуркет па вейт ёнтләт, севум вейт, посат тыйләт, сәк эвәлт ёрнас ил тәхет тәлләт па тўрлопсат сәвләт.

Тәнял Москва хон воша «Увас мир ташәт» тынесты па ванлтәты хәра яңхсум па щәта Саха-Якутия мўв Томота вош эвәлт юхтум не Варвара Васильевна Стручкова (Геркульева) пила вәтаңа йисум. Лўв вертутәң не, сыр-сыр пурмәсат верты хошл. Интәм лўв пенсияя мәнәс, тәп рўтыщәты ән питәс, этнографической музей хуши рәпитл.

» Якутия мўвн арсыр ясчуп мир хәннехуятәт вәлләт: рўщәт, хәтанят, эвенкәт, якутәт па па мир хуятәт. Ши пәта музеев хуши сыр-сыр хурамәң пурмәсат вәлләт, мата утәт арсыр мир хәннехуятәтн версыйт, – лупәл В.В. Стручкова.

Лўв Россия народной мастер нем тәйл, мултыкем нуки па пўнәң сух пила рәпитл. Тәм ванлтупсыя ёшладн верум арсыр хурамәң пурмәсат тәс. Лўв хот питәра эхәтты па хотхәрия пунты хурамәң ай сухат ёнтәл, пурка ова хәншетсәвл. Сәк пила ищи рәпитл, имет пәта сыр-сыр хурамәт кәрәтл.

В.В. Стручкова. Н. Вах верум хур

Эвенкәт мир хуши тохтәң ёмәң воя вәл. Лўв имет пәта верум хурамәтн ши ёмәң вой хурас хәншәл, дәдн лыв лавәлман ат тәйсыйт.

» Ма Хабаровской мўвн сема питсум, аңкем-ащем па Амурской область эвәлт вәсәң. Лын войхўл велпәсләсәң, вўлең тащ тәйсәңәң, вўдылал пила касәлман яңхсәңәң. Хулта вўдылал, щәта лыв вәсәң. Айлтыева Якутия мўва Алданской района

вәлты юхәтсәңәң па щәта вәлты питсәңәң. Ма Угино кәртәң ёнумсум, щәта ашкола-интернатн вәсум, яң классем Хатыстыр кәртәң етшуптәсем. Ши юпийн елды вәнтыйлды ән мәнсум, аңкема-ащема вўды тащ лавәлды нәтты питсум. Мўң семьяев ар нявремәң вәс, ма апщидам ёнмәлды нәтсум, – путәртәс Варвара Васильевна.

Интәм лўв Томмотвошн вәл, икел пила кәт няврем тәйсәңәң. Икел антәма

йис, лўв атәлт нявремләл ёнмәлсәлэ. Эвел нявремәт вәнтәты неңа вәнтыйләс, ин Нерюнгри вошн вәл па ашколайн рәпитл. Пухәл па Томмот вошн вәл па нявремәт нарәс юхәтн юнтты па ариты вәнтәты ашкола кәчая рәпитл. Вән хиләл 25 тәла йис, лўв тохтура вәнтыйл. Варвара Васильевна ши олаңәң юрашман путәртәл, лўв нумсәл ям, хути нявремләл тўңширәңа вәсәт па ям па мосты рәпата ёша павәтсәт.

Вертутәң верләл олаңәң путәрттыйн лўв лупәс, хути ёнтәсты вера ай пура вўш эвәлт вәнтыйләс. Аңкиел иса ёнтәсман вәс, лыв вәнт шушийн вәсәт, пўнәң ләмәтсух иса ёнтты мосәс. Лўв икел па нявремләл пәта молщәңәт, вейт, посат ёнтәс. Кепләт, вўды сухат ёшн тәнәлсәллэ, ваньщәссәлэ, ёнтсәлэ. Варвара аңкел пўңәлн вәлман ищи ши мосты вера вәнтыйләс, ин муй верты иса хошл.

Александра Леонтьевна имаядн сәк кәрәтты па сәк эвәлт хурамәт севты вәнтәсы.

Шимәщ вертутәң неңат увас мўвевн ши вәлләт. Лыв арсыр верата катләсләт, немәлт вер эвәлт ән пәлләт.

Путәр хәншәс:
Надежда Вах

Хутыса Муши вошн кина хурат лэщатлдыйт

Имудтын Муши вошн Лорвош районан Ямал мўвн «Ма Лорвош мўвем» ёмәңхәтл постасы.

Щи киньша кимит щатәлдн етна пелка Лорвош район луваттын ратива па телевидения рәпитты тәхия вохсыюм. Вантэ, шушия вәлды хәннехуятәта па хәнтәта ищиты мосәс щимәщ айкел хәнты, рүщ ясаңәәнән лэщатты, хутыса тәм нум мўвевн хәнты ёхлүв вәлдәт, вәлды-холты щирәт елды пелы тәлдәт.

Айкеләт муйт ратива па телевидения хўват миймем юпийн ма немасыя щи тәхи кәща дәңкәр не Наталья Ивановна Пичугина путремәтыя хуцсем.

Наталья Ивановна, мәта ол вўш эвәлт Муши вошн ратива па телевидения тәхеңән пүншыйнән?

► Мосл лупты, хуты 32-мит ол юхды пелы Муши вошевн Лорвош районэвн Ямал мўвн «Муши» телерадиовещания лэщатсы. Муй пәта щиты тәм тәхев мўң немәтсүв? Вантэ, «Муши» – мўң вошәң немев, кимит пеләк эвәлт па «Муши» хәнты ясаң щирн, щит «дыләң йиңк» тәйты тәхи, хута Асэв хәлды кемн арсыр хўләт щи дота ийха әктәщийлсәт, дәлн дәлты па дыләңа хәшты.

Щи вер пәта мўң айкел вертыя тәхев щимәщ хурамәң немн немасыя мәсэв.

Щәлдта ван хәтлуп тыләщн 2022-мит одн мўң хуцева рәпитты хәннехуятәт ТРВ «Муши»

▲ Н.И. Пичугина (кўтүпн) лүв пидәла айкеләт әкәтты па ай кина хур верты ёхләд пила. В. Енов верум хур

немуп тәхева питум 30-мит ол ёмәңхәтл хурамәңа пориләсәт.

Сыры оләтн, вантэ, арсыр хәйт па неңәт тәта айкеләт па кина хурәт верман вәсәт па ймсыева рәпитсәт. Әхәт ар пеләк хәннехуятәт пирщамәсыйт па иса рүтьщәты мәнсәт. Мўң па, вантэ, еша әхәтшәк юхәтсүв па ин тәта рәпитлүв.

Муй арат хәннехә ТРВ «Муши» тәхийн рәпитлү?

► Тәмхәтл мўң хуцева араттәлдн 25 хәннехә рәпитлү. Айкеләт ийха әкәтман па кина хурәт верман 12 хуят вәл, и кәща не тәйлүв, и кәща дәңкәр не вәл, айкеләт әкәтты вет хәннехә, кина хурәт вўты кәт хә, кәт монтажёр неңәән па и хә ратива хўватн сыр-сыр айкеләт пугәртман вәл. Юхи хәшум хәйт па неңәт ищиты арсыр мўңева мосты верәт лэщатлдыйт.

Наталья Ивановна, муйсәр айкеләт лэщатлдыйт?

► Мўң районэв луват-

тыйн вәлды муй па йилпа тывум сыр-сыр верәт оләңән кашәң пўш арсыр хурамәң па тәс айкеләт иса верлүв, пугәртлүв, хуятлүва ймсыева ванлтәлүв. Щи киньша луплүв, хутыса районкәщайтин рәпитлүдәт, муй хурасуп верәт елды нәмәсләт ал хәннехуятәт вәлупсы оләңән па верты, хутыса мўв хәрийн енумты летугәт омәслыйт, муй щирн нявремәт енумты па вәндтәты щирәт мәнләт, муй щирн тәмхәтл хәннехә мәшәт лекщитлдыйт, муйкем арәтн хўл велпәсләты верәт версыйт, хутыса тәм юхи хәшум оләтн вўлы тәщәтн хәннехуятәт вәлдәт па вўдыдал тәйләт.

Тәм хәтләтн Муши вошн «Ма Лорвош мўвем» ёмәңхәтл мәнәс, алпа, нын щи пураитн ймкем арат айкеләт әкәтсәты?

► Щимәщ вән ёмәңхәтләт кўш мўң па кўш тәта вәлды ёхлүв-неңлүв кашәң пўш дәвәлләт. Вантэ, районэв луватн араттәлдн 10 щурәс хәннехә вәл па щи ёх эвәлт вет щурәскем

хәнты па кимит пелкәл, щит арсыр мир эвәлт вәлды хәннехуятәт. Мўң тәмәщ ёмәңхәтләтн сырсыр ай кәртәт эвәлт тыв әктәшум хуятәт пила немасыя вәйтантыйллүв, арсыр верәт дыв вәлды-холты щирләд оләңән иньщәслүв, нух хәншлүв па кина хурәта лэщатлүв. Әхәт щи унтасэвн айкеләт ратива па телевидения хўватн верлүв па районэв луватн ванлтәлүв. Щит шеңк йм па мосты ёмәңхәтләт тәта вәлды ёхлүв-неңлүва.

Щәлдта щитәт тумпийн ай кәртәт луваттын ищиты айкеләт кәншман кашәң пўш веритты кемн йңхлүв. Хән «Хўл велпәсләты ёх» ёмәңхәтл юхәтл, па щи Лорвоша муй Нум Аканьлума, хута хўл вәлды ёхлүв вәлдәт, ноптәлтыйлман государства эвәлт миюм арсыр планәт текнуптәләт, ищиты рәпатаев верты щирн моторәң хопәтн щив мәнлүв па ал хуятәт пила вәйтантыйллүв, арсыр айкеләт дыв эвәлтәл вўлүв. Мосл лупты, хуты мўң Иилуп (Горки) вошевн па корпункт немасыя верман тәйлүв. Щи тәхи эвәлт мўң айкеләт кәншты ёхлүв Вән Ас хуца вәлды ноптәлты панәт хўват пура-пураин йңхләт па ищиты йм ар сыр-сыр айкеләт хўл велпәсләты хәннехуятәт эвәлт ийха әкәтләт. Щәлдта щи утләд мўң хуцева, Муши воша, китләт. Мўң тәта ар пеләк эвәлт дывел вантлүв, ймсыева арталәлүв па арсыр ай кина хурәта лэщатлүв. Мўң шеңк йм па мосты рәпата, ма щиремн, районэв луватн вәлды хәннехуятәта верлүв.

Пугәр хәншәс:
Владимир Енов

Шайтанка кэрт ашкола-сад 90 оҥ постас

Там оҥ лыпат ты-
лащ кимит хатдн Сў-
матвош район Шай-
танка кэрт ашкола-сад
90 оҥ постас. Тамхатл
Шайтанка ашкола-
сад Сўматвош район
ашколая луҥман вэл.

Шайтанка кэрт аш-
кола оҥаҥан мет
сыры айкел, 1928-мит
олн ханшман вэс. Ши
пураин мет оҥаҥмит уро-
кат немасыя лэщатум хотн
тэты питсыйт. 1930-мит
олн тэп йилуп ашкола
омасты пиньщасы.

Шитумпийн 1931-1932-
мит оҥаҥан Шайтанка
кэртан шэкашты нявре-
мат пата вэлты-холты
хот омасты питсы. Щалта
1932-митн Урманной кэрт
эвалт Шайтанка кэрта
60 няврем вэлты-холты
тэсыйт.

1934-мит оҥн вулаҥ
непекн ханшман, хуты
Шайтанка кэрт ашколайн
кат няврем вэлтаты хан-
нехэ 30 эви-пух вэлту-
ман вэлданаҥ.

Ши пураин шэкашты
пушиет пасыр няврем
вэлтаты хуят вэлтас.

1939-1940-мит оҥ-
наҥан Шайтанка кэрт
ашколайн 254 няврем
вэлтылдас. Мосл ястаты,
Вулаҥ Отечественной
даль пураин Шайтанка
кэрта Златоуст, Челябинск,
Ленинград, Тюмень па
па вошат эвалт нявремат
тэсыйт.

1961-мит оҥн Шайтан-
ка кэртан шэкашты няв-
ремат тайты хот лап тэ-
харсы, пушхат Тюмень па
Байкаловской ашкола-
интернатнаҥ хуца китсыйт.
Щирн Шайтанка хуца тэп
ашкола-интернат хашас.
Тыв Неримово па Демино

Эмаҥхатла акташум ёх. Шайтанка ашкола эвалт китум хурнаҥ

кэртнаҥ эвалт нявремат
вэлтаты тэты питсыйт.

Эхатшак мет оҥаҥмит
«Ёлочка» немпи ясли-
сад пуншсы. 2000-мит
олн Сўматвош район кэ-
ща ёх унтасн кэртнаҥ аш-
кола «Шайтанская на-
циональная начальная
школа-детский сад» немн
пунса.

Щалта 2019-мит оҥн
кэртнаҥ ашкола-сад Сў-
матвош ашколая луҥты
питас.

Шаль, хуты 1981-мит
олн катра ашкола тутн
ёсса, ар пелак йис непекат
иши хулт вэтшасыйт...

1988-мит оҥн вўш эвалт
луҥатты ки, начальной
ашкола 135 няврем ет-
шуптас.

Шит пата 90 оҥ ашкола
эмаҥхатл постаты щира
пушхат тумпийн иса кэр-
таҥ по мойн мир хуатсат.
Шит 90 оҥ маҥ нявремат
вэлтаты ёх, ашкола ет-
шуптум нявремат аҥки-
дал-ащидал пида, тата
рэпитты неҥат-хэйт.

Эмаҥхатл постум пу-
раин эмащ якты-ариты
етнхот версы. Тата «Мўн
нэмлўв» па «Мўн няв-

Ашколайн вэлтыйлды нявремат

рем вэлтаты неҥлўв-
хэйлўв» немпи хураҥ
ванлтупсэнаҥ, «Лўн, лў-
нине!» па «Шайтанка кэрт
ашкола 90 оҥа ювум
эмаҥхатл» кинайнаҥ па
ал хураҥ ванлтупсы ши
ёх оҥаҥан, мата хуятат 90
оҥ маҥ ашкола пида и нумасн,
и верн вэсат па енумсат.

Ар хошум па нявлак
яснат Шайтанка кэрт аш-
кола-сад рэпатнеката
па нявремата Сўматвош
район кэща Руслан Алек-
сандров, лўв лаҥкар неҥал
Ирина Чечёткина па аш-
кола кэща не Людмила
Обухович эвалт сащас.

Мўн, «Ханты ясаҥ»
газетайн рэпитты ёхлўв,
Шайтанка кэрт ашкола-
сад 90 оҥа ювум эмаҥхатл
пата ищиты ар тэпаҥ
па хошум яснат лупты
лаҥхалўв, дэлн елды
нын ашколаен Советской
Союз Герой хэ Матвей
Путилов немн ат масы.
Вантэ, там вулаҥ хэ нын
Шайтанка кэртанаҥ сема
питас, енмас па вулаҥ даль
пураин мўвев давалман
ухл пунсалэ.

Там пугар лэщатас:
Ирина Самсонова

Ксюша Егорова нарәсл

Нарәсты вәндтыйлдыт ех. С. Ромбандеева верум хурһән

Нарәсты хошлүв...

Ши олаңән мүн, етнхот вантты юхтум ех, уша версүв. Ас нопәтты тыләщ 30-мит хәтлән округ мир творчества хотн «Нарәсты вера вәндтәты әшкола» хуца яңхты нявремәт, айдат па вән хуятәт ванлтәсәт, муй щирн тәм вәндтум ол мәр дыв саңквилтапн, нарәс юхн, тор сапл юхн Андрей Александрович Ангашуповн, Артём Григорьевич Гришкинән, Григорий Николаевич Сайнаховән, Алексей Васильевич Бахтияровән, Каллистрат Петрович Лончаковән, Владимир Иванович Юдинән хәншум нарәсты сүвәт юнтты вәндтыйлдсәт.

Мет сыры тәм әшкола кәща хә Алексей Решиков ястәс:

» Вўца вәлаты, Ёмвошәң па мойң ех! Тәмхәтл мўң нынана нарәсты хот ванлтәлүв. Вән пәмәщипа ясәң, Дмитрий Георгиевич Агеева ястәты мосл. Вантә, лүв 1980-1990-мит олаңт шуши мир кәртәта яңхман нарәсты сүвәт нух хәншты олңитәс. Тәм йисн лүв унтасәлн мўң нявремәт нарәсты вәндтәлүв.

Мосл лупты, мет сыры Пўпи якты хотәт пурайн ёмәң нарәс сүвәт сащсәт. Елды хәнтәт-вухалят әл нарәсты сүвәт хәншты питсәт.

Нарәсты хот мет ай эви Ксюша Егорова олңитәс, лүв велщи ши әшкола яңхты питәс, «Шовәр союм» нарәс сүв тәса нарәсәс.

Тәм олн нарәсты әшкола нәмәсңән Валентина па Александра Тарлинңән яңхты питсәңән. Лын Касум кәрт эвәлт, ин ЮГУ

хуца вәндтыйлдәңән па Ёмвошевн апрәңа хәнты мир йис верәт елды тәлңән. Тәмхәтл лын ищи хурамәңа нарәссәңән.

Кәт ол тәм әшколайн Евгения Жемердеева вәндтыйл, арсыр нарәсты кәсупсәтн нух питәс. Тәм етнхотн мўң уша версүв, лүв шеңк хурамәңа Александр Тургачевн хәншум ут «Йис путәр» арсүв нарәсәс.

Елды А. Решиков әмща ястәс:

» Олаңмит класс вўш эвәлт ма хуцәма Анастасия Гындыбина нарәсты вәндтыйлдыт юхтыләс. Елды ши верл вуцкәслә. Йилпа па вәндтыйлдыт юхтәс. Тәмхәтл лүв Григорий Николаевич Сайнаховн хәншум «Шовәр союм» сүв юнтәл. Мосл лупты, Г.Н. Сайнахов – щит А. Гындыбина вән опращел.

Айдат пух Марк Ромбандеев айтелн вухаль мир вәлупсы лавәлман елды тәл. Лүв ар ол арсыр на-

рәс юхәтн юнтты вәндтыйл. Етнхотн лүв К.П. Лончаковән хәншум «Лапәт мәләң хўл левум ими» якты сүв тәса нарәсәс.

23 олуп айдат хә Александр Замиралов айтелн нарәсты вәндтыләс, ин ищи пушхит вәндтәл. Лүв мойң еха «Тукьякәң Куренька» як ванлтәс.

«Нарәсты әшкола» хуца вәндат ими Мария Эккерт яңхәл, лүв тор сапл юхн «Вўдең хә як» юнтәс.

Юхи хәщум артн Алексей Решиков Анастасия Гындыбина, Александр Замиралов па Мария Эккерт пила нәл, нарәс сүв юнтсәт.

Округ мир творчества хот кәща не Елена Исламуратова ястәс:

» Вән пәмәщипа, Алексей Александрович, нәң әшколаен пәта. Нәң вән вер верлән – нявремәт шуши мир йис ар сүвәт нарәсты вәндтәлән. Нәң унтасәңән мўң округевн, Ямал, Свердловской па

Пермской мўвәтн ищимәщ әшколайт тывләт.

«Ёмвош ех» ариты-якты тәхи кәща не Фаина Иштимирова ям ясәңт лупәс:

» Опращлүв мўңева щимәщ хурамәң ариты-нарәсты сүвәт мойләсәт. Щикем ям, хуты нын, нявремәт, айдат па вән ех щитәт елды тәләты! Щимәщ хурамәң ар сүвәт хәләнтмемн сәмем щикем амтәс.

«Моньщ хот» ариты-якты тәхи кәща не Лидия Алясова ястәс:

» Лүв мўң Шапша кәртәң нявремәт нарәсты вәндтәл, щирн вән пәмәщипа луплум.

Интәм лўң мәр вәндтәты ех рўтьщәты питләт, сўсн йилпа «Нарәсты әшкола» юхәтләт.

Светлана Ромбандеева
путәр хўват хәншәс:
Людмила Гурьева

Селькуп ёха вўды муя мосл?

Тӓм ванӓн Ас нопӓтты тылӓщн 30-мит хӓтӓдн «Торум Маа» йис пурмӓсӓт шавиты хотн этнограф, исторической наукайт кандидат, Мўвӓт-йицкӓт па Хӓннехӓ музей вӓнлат научной сотрудник хӓ Юрий Николаевич Квашнин пида вӓйтантупсы вӓс.

Лўв мойӓ ёх едпийн нӓмӓлмӓты путӓр вер тӓйс. Лыв ай кер тылӓщ 2017-мит тӓд Юрн мўва экспедицияя йӓцсӓт, Таз юхан лыпия олаӓ пўш йӓцсӓт.

Па хон пелӓк мўвн Краков вошн хӓнты пурмӓсӓт вӓйтсыйт, щит юрӓмум, леваса хӓнтягум угӓт, сот хўв нӓпӓт тӓд вӓлмел щӓта – йира тӓтьдийлды ёмӓӓ угӓт, хӓнты хўв йисн щив тўвум катра пурмӓсӓт, мўӓ мўвев пелӓк эвӓлт юрӓмум сухӓт.

Сот мултас тӓд щив эвӓлт мӓнӓс, па мўв эвӓлт мир ёх щив пурайн мўӓ мўвев хуца дӓлясман китум вӓсӓт. Юхи лыв мўвев хуца мӓнмелн талта пӓнӓн вўймел там пурмӓсӓт. Щӓта арсыр пурмӓс вӓлмал – лӓмӓтсухӓт, катра ёрнасӓт, эӓӓн тӓхты ӓнтуп келӓт, тынщӓӓт келӓт, кўйп, арсыр хушапӓт па ёмӓӓ лупасн тӓйтты сухӓт. Хўв вӓлупсы щив пура эвӓлт мӓнӓс. Ин катра угӓт кӓншты ёха шеӓк мосӓс уша павӓтты, худщӓ тӓм ёмӓӓ пурмӓсӓт тыв питсӓт. Щӓта вӓлмел кӓт юх эвӓлт верум ёмӓӓ лӓӓх хурасӓт, лаӓки суха лӓмӓтман вӓлдӓт. Ит – лӓӓх тӓд пунӓӓ лаӓки сухн, итӓд па лўӓ лаӓки сухн. Лыв уша версӓт, мӓта мўвн вӓлум тӓм пурмӓсӓт ёша павӓтсыйт. Йӓцхты-мӓнты

Ю.Н. Квашнин па Е.С. Балина «Торум Маа» музей хуца.
С. Сатина верум хур

ёх эхӓт нумӓс версӓт – селькуп ёх вӓлты мўвн ищи хурпи лӓӓх хурасӓт кӓншты.

Красноселькупск воша ӓктӓщты питсӓт, лыв щӓта лӓхӓс тӓйсӓт. Па мўв эвӓлт вӓлты хуят Анжи Тычик селькуп ёх хуца 2016-мит олн йӓцхийлмал, щӓта вӓйтла. Анжи щив хӓн йӓцхийлӓс, лўв вӓнт хота тўвум, щӓта тӓлаӓ кӓт хӓтл мӓр вӓс, лавлӓс, хӓн шуши кӓща хуят юхӓтл. Щӓта холӓс, кӓр ӓлдӓс, тўт юх сӓврӓс па дӓтут кавӓртӓс.

Щивн ин, хӓн щив мӓнлӓт, лўв вӓятл, хўв пӓнт Красноселькупск воша мӓнты. Щӓлӓта па елды Толька кӓрт хуца мӓнсӓт,

щив эвӓлт па вӓнт сӓмн вӓлты хотлӓда юхӓтсӓт. Хӓн щив селькуп ёх хуца юхӓтсӓӓӓн, путӓр-ясӓӓ версӓӓӓн. Ёмӓӓ лӓӓх олаӓӓ иньщӓссӓӓӓн, лыв ястӓсӓт, щив ёмӓӓ тӓхет хуца ӓн тӓсыйт, ӓн рӓхл щив нартӓмлы йӓцхты. Щивн лын шеӓк щив ӓн вуратсӓӓӓн, лыв пилӓда вӓлты хӓщсӓӓӓн, лӓдн вантты, муй щирн лыв вӓлдӓт, муй вӓнтӓн верлӓт. Вўды тӓйтты ёх ёмӓӓхӓтл лавӓлман хӓщсӓӓӓн, щӓта вантсӓт, муй щирн селькуп ёх кӓсупсы вера эхӓл, вўды лакӓт, тынщӓӓ келӓт па сўв лӓщӓтлӓт па верлӓт.

Лыв вўды есӓллӓт, вӓльняя йӓцхлӓт, вўлӓт нӓта нярдӓт, лоньщ хирлӓт. Катра пу-

райн селькуп ёх мўв хотн вӓлмел, ин павӓрт хот омӓслӓт. Лўӓӓн ищи вўды хот тӓймел, ин па сора велпӓса йӓцхты парщӓн хот тӓйлӓт.

Воякинӓт вӓн хоттелӓ ёх хуца вӓсӓт, лыв рӓт ёхлӓд арсыр нӓпӓт пӓнт тӓйлӓт, щӓта юрн, эвенкӓт, кетӓт, хӓнты ёх ййха лылӓтман вӓлмел, лыв путӓр-ясӓӓ селькуп щирн иса пут-ремилӓт. Воякин ики хот эвӓлт па Людмила Воякина хуца мӓнсӓт, ищи павӓрт хот тӓйл. Юрий Квашнин лупӓс:

» Лўв хотн холты ӓктӓщийлсўв па хӓскем вет хуят щӓта рўтьщӓсўв, алӓӓсӓхат па ёмӓӓхӓтл постӓты лӓщӓтйылды питсўв. Кӓрта мӓнсўв, ёмӓӓхӓтла йис, хуй вўды эхӓдн, хуй па буранӓн мӓнлӓт. Мўӓ юхӓтмевн щӓта нӓл вўды хотӓт дойлӓт, хурамтйылды йма верум вўлӓӓ ёх кӓсупсы па вантман тӓйтты питсўв. Воякин ики вўлӓӓ эхӓл кимит юхтӓс. Щивн мўӓ щиты нӓмӓсыйллўв, селькуп ёха вўды тӓп ёмӓӓхӓтлӓт пӓта мосл, лӓдн щӓта кӓсты па нух питман мултас пурмӓсн ёша паватты, щирн селькуп ёха ар вўды ӓн мосл.

Путӓр хӓншӓс:
Светлана Новьихова

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№11 (3647), 13.06.2024

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры

Издатель
Департамент внутренней
политики
ХМАО-Югры

Редакция

ВРИО
главного редактора –
Рагимова Н.В.

Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь –
Вах Н.И.

Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул. Маяковского, 14.

Индексы 04393, 54393

Тираж 2166 экз.

Заказ 2448

Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в
сфере связи,
информационных технологий
и массовых коммуникаций по

Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.

12+

Свидетельство о регистрации
ПИ №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций
не обязательно отражает
точку зрения редакции.